

Міністерство освіти і науки України

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди, природничий факультет

Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Biologii i Ochrony Środowiska

II Міжнародна науково-практична конференція

ПРИРОДНИЧА НАУКА І ОСВІТА: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

20-21 вересня 2019

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Харків 2019

Список використаної літератури

1. Пучков А.В. Фаунистический обзор карабидных жуков (Coleoptera, Caraboidea) Украины. Український ентомологічний журнал. 2012. 2(5). С. 3–44.
2. Пучков А.В. Жуки-жужелицы (Coleoptera, Carabidae) трансформированных ценозов Украины. Киев, 2018. 448 с. doi: 10.15421/511802
3. Пучков О. В., Бригадиренко В. В. Рідкісні твердокрилі надродина Caraboidea (Coleoptera, Adephaga) Дніпропетровської області. Дніпро: Журфонд, 2018. 264 с. doi: 10.15421/511801
4. Різун В.Б. Туруни Українських Карпат. Львів, 2003. 207 с.
5. Эйдельберг М.М., Мальцев И.В., Перваков В.П. Видовой состав жужелиц (Coleoptera, Carabidae) Крыма. Экология и таксономия насекомых Украины. Сб. науч. трудов. Киев: Наукова думка. 1988. 61 – 68
6. Якобсон Г. Г. Жуки России и Западной Европы. С.-Пб.: Изд-во Девриена, 1905–1916. 1024 с.
7. Catalogue of Palearctic Coleoptera, 2017. Vol. 1. Archostemata – Mухophaga - Adephaga I. Lobl & D. Lobl (eds.). Leiden/Boston: Brill. 1224 p. doi 10.6084/mg.figshare.5240644

Наволокова О.О.

РОДИННЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

*Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, Харків
e-mail: morly2000@ukr.net*

Novolokova O. O. FAMILY COMMUNICATION AS FACTOR IN COMMUNICATION DEVELOPMENT OF A CHILD WITH SEVERE SPEECH IMPAIRMENT. Family communication is one of the influential factors of personal development. Parents are the first and foremost example of broadcasting. Parents play a special role in the development of a child with severe speech disorders both in speech disorders both both in speech formation and in the process of corrective influence.

Keywords: *Family communication, speech disorders, speech development.*

Мовленнєві порушення органічного генезу, що виявляються в дитячому віці, мають негативний вплив на розвиток як психічних функцій дитини, так і становлення дитини як особистості. Тому, важливо, щоб в родині були створені належні умови для формування правильного мовлення дитини, починаючи з її народження.

Сім'я — це осередок первинної соціалізації дитини, яка виконує низку функцій, що дають дитині змогу в майбутньому стати повноцінним членом суспільства.

Родинне спілкування сприяє не тільки обміну інформацією але й виконанню ролей у спільній діяльності, встановленню та розвитку міжособистісних взаємин, пізнанню членів родини тощо.

Мовлення та спілкування завжди було предметом дослідження багатьох поколінь вчених, зокрема вивченням мовлення займались: Н. Асатіані, Е. Бейн, О. Гулевич, С. Доброгаєв, Т. Ахутіна, А. Богуш, Л. Божович, Л. Виготський, І. Зімня, Т. Ладиженська, О. Лурія, Т. Піроженко; спілкування досліджували О. Бодальов, О. Бондаренко, О. Запорожець, Я. Коломинський, О. Леонтьєв, М. Лісіна, Б. Паригін, А. Рузська, О. Смірнова, Т. Яценко та інші.

Потреба в спілкуванні з батьками визначає становлення особистості дитини. Це є головним фактором психічного розвитку з перших днів народження дитини протягом перших семи років її життя.

Дослідниками були виділені умови для ефективного родинного спілкування, а саме:

1. відкритість спілкування, висока активність спілкування;
2. необхідна міра саморозкриття в процесі спілкування, погодження уявлень про родинний устрій, точність невербальної комунікації, сензитивність до висловлювань партнера;
3. безоцінне та емпатійне прийняття партнера як умова позитивного розвитку емоційних взаємин у сім'ї;
4. вияв любові, взаємної емпатії та підтримки, поваги формування «сімейної мови» – певних погоджених сімейних символів, традицій, норм (Т. Гордон, 1975; Г. Андрєєва, 1980; Е. Ейдемільер, 1999).

Вже на ранньому етапі розвитку малюк із народження готовий до спілкування з дорослим. На 2-3 місяці життя крик, плач, кряхтіння, гукання малої дитини набувають комунікативного значення. Вони виражають прохання (різні типи звуків-команд), подив (зосереджено прислухається до того, що відбувається в її тілі), кликання (тихі, специфічні звуки після пробудження), вимоги (крики командним голосом), терпіння, поблажливість. Дитина прагне до спілкування, використовуючи експресивно-мімічні засоби. Батьки інтуїтивно пристосовуються до спроб дитини спілкуватися, повільно відтворюють прості репліки, очікуючи відгуку дитини, спостерігають і повторюють, підкріплюючи вимовлене жестами та мімікою. Так встановлюється перший діалог дитини з батьками. Поступово дитина засвоює, що спілкування – це добре.

На другому році життя з метою встановлення контакту і управління поведінкою оточення дитина користується мовленням, яке поступово набуває для неї все більшого значення.

Наявність у дитини тяжких порушень мовлення неоднозначно впливає на батьків, але у більшості випадків проявляється як сильний психологічний стрес, унаслідок якого може виникнути так званий травматичний невроз, тобто порушення психіки у результаті пережитого шоку. Але батьки найчастіше знаходять у собі сили, щоб повернутися до повсякденного життя і продовжувати виховувати дитину.

Відсутність звучного мовлення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ), утруднює, або робить повністю неможливим процес комунікації із оточенням. Таким дітям значно важче пристосуватися у суспільстві.

Діти з мовленнєвими порушеннями мають функціональні або органічні відхилення у стані центральної нервової системи. Вони часто скаржаться на головні болі, нудоту, запаморочення. У багатьох дітей спостерігаються порушення рівноваги, координації рухів, не диференційованість рухів пальців та артикуляційних рухів. Під час навчання вони швидко виснажуються, втомлюються. Їм притаманні дратівливість, збудливість, емоційна нестійкість. У них спостерігається нестійкість уваги і пам'яті, низький рівень контролю за власною діяльністю, порушення пізнавальної діяльності, низька розумова працездатність; часто виникають невротичні реакції на зауваження, низьку оцінку.

Досліджуючи «немовленнєвих дітей» Лія Каліннікова стверджує, що в результаті труднощів розуміння подій, таким дітям важко проявляти себе активно, вони стають пасивними, з обмеженнями розуміння дитини дорослими та навпаки. У них спостерігається недостатність комунікативної діяльності, комунікативної поведінки в цілому, де мовлення є лише одним із засобів, хоча й дуже важливим. Але відсутність мовлення не повинна позначати відсутність комунікації. Ці діти мають потребу у розвитку комунікативних засобів спілкування в цілому. Формування комунікативних навичок у дітей із ТПМ є одним із головних аспектів у процесі їх соціальної адаптації у навколишньому світі. Для розуміння потреб і необхідностей «особливих» дітей, їх розвиток повинний бути спрямований на удосконалення умінь адекватно виражати свої емоції, відчуття, повідомляти про них. А доцільний вибір комунікативних засобів (немовленнєвих та мовленнєвих) для таких дітей стає самостійним напрямком роботи фахівців.

Як відомо, мовлення батьків – це приклад для їх дітей. Успіх мовленнєвого розвитку дитини з ТПМ залежить насамперед від мовлення дорослих і зокрема батьків. Тому фахівці рекомендують батькам дотримуватись наступного:

1. пам'ятати, що ваше мовлення є взірцем для наслідування, тому воно має бути завжди правильним;
2. стежити за мовленням дитини, своєчасно виправляти мовленнєві недоліки;
3. пам'ятати, що правильне мовлення – запорука успішного навчання дитини у школі;
4. придбати словники, вони будуть порадиниками у вихованні культури мовлення дитини;
5. звертати увагу на те, щоб дитина говорила, достатньо широко відкриваючи рот, не поспішаючи і не дуже голосно;
6. не допускати прискороеного мовлення дітей. Таке мовлення нерідко свідчить про підвищену збудженість, слабкість нервової системи;
7. застерігати малюків від психічних і фізичних травм, бурхливих проявів гніву і радощів, від перебування серед нервових дітей;
8. не вимагати промовляти складні фрази, незнайомі і незрозумілі слова, завчати дуже багато віршів, складних за змістом та формою;

9. частіше читати дитині, просити переказувати прочитане, вивчати з нею вірші, розмовляти і виправляти, коли дитина говорить неправильно;

10. не навантажувати дітей зайвими враженнями, які викликають у них емоційне перенапруження;

11. не розповідати дитині перед сном страшних казок, хвилюючих історій, не залишати дитину одну, коли вона боїться.

Отже, діти з тяжким порушенням мовлення мають певні труднощі у розвитку комунікативно-мовленнєвої активності та потребують цілеспрямованого корекційно-розвивального впливу не тільки з боку педагогів, а і батьків. Батьки є першою і невід'ємною ланкою розвитку і становлення дитини як особистості, прикладом для наслідування. Успішність корекційного впливу значно залежить від активності і цілеспрямованості батьків допомогти дитині.

Пінський О.О.
«VIVA, A. P.!»

*Харківський національний педагогічний університет
 імені Г.С. Сковороди, м. Харків
 e-mail: al_pin@ukr.net*

Pinskyi O.O. «VIVA, A. P.!» The article is dedicated to the memory of Doctor of Biological Sciences, Professor O.P.Krapivny, who worked for many years at H.S.Skovoroda Kharkiv State Pedagogical Institute/

Key words: *outstanding teacher, professionalism, case of life, passion for personality.*

Особистість учителя, викладача вищої школи завжди є явищем багатокомпонентним та унікальним. Оцінка його в пам'яті людей, у першу чергу, залежить від трьох складових: рівня професіоналізму, таланту й людяності. Усі ці три компоненти гармонійно поєднувалися в особі Олександра Павловича Крапивного (1929 – 1990), доктора біологічних наук, професора, який багато років працював у Харківському державному педагогічному інституті ім. Г.С. Сковороди.

Перші безпосередні контакти Олександра Павловича з нами, студентами першого курсу природничого факультету, відбулися наприкінці травня 1976 року під час проходження польової практики з зоології і ботаніки на базі навчально-спортивного табору «Гайдари». І так трапилось, що вони виявилися незабутніми і навіть шокуєчими.

Професор Олександр Павлович Крапивний в межах обраного наукового напряму – еколого-етологічного вивчення складних форм поведінки тварин – проводив власні дослідження, формував видовий склад живого куточка, який на період практики з дидактичною метою створювали в навчальному таборі, поповнював колекцію факультетського зоологічного музею, засновником якого він був. Помічниками професора були студенти-старшокурсники, які займалися відловом тварин, допомагали з їхньою годівлею і доглядом, набували знань і вмінь таксодермії. Подорожці одного вечора назавжди залишилися в пам'яті